

Uvodna riječ

Institut za historiju Univerziteta u Sarajevu 2024. godinu je obilježio uspješnim promocijama edicije *Historija Bosne i Hercegovine*. Ovo je godina u kojoj smo se oprostili od istaknutog bosanskohercegovačkog historičara, nekadašnjeg uposlenika Instituta za historiju, akademika Dževada Juzbašića kojem u ovom broju časopisa posvećujemo *In memoriam*. Također, u tekućoj godini naš časopis je prihvaćen u naučnu citatnu bazu podataka *Scopus* čime je još jednom potvrdio svoj dugogodišnji kvalitet na međunarodnoj naučnoj sceni nastojeći održati i pratiti naučne standarde u historiografiji.

Na zadovoljstvo redakcionog tima te stručne i šire čitalačke javnosti, pred vama je novi, 53. broj *Priloga* koji donosi dvanaest članaka, jedan rad koji je uvršten u rubriku historijska građa, sedam prikaza i jedan osvrt. Prvi rad pod naslovom *Pomoćne kohorte iz provincije Dalmacije u Mauretaniji* potpisuje Almir Marić koji na osnovu pisanih izvora, nadgrobnih spomenika i vojničkih diploma obrađuje tri dalmatinske pomoćne kohorte *cohors V Delmatarum*, *cohors VI Delmatarum equitata* i *cohors VII Delmatarum equitata* koje su bile stacionirane na sjeveru Afrike. Iz oblasti srednjovjekovlja, u ovom broju je predstavljen rad Almira Pece pod nazivom *Kada je knez Petar Pavlović postao vojvoda?* Peco je analizirao okolnosti i vrijeme stjecanja vojvodske titule Petra Pavlovića kroz prizmu kompleksnih unutarjopolitičkih sukoba nakon smrti njegovog oca kneza Pavla Radinovića. Ovaj broj časopisa obogaćan je i radovima iz oblasti historije osmanskog perioda. Muamer Hodžić u članku *Vrhovne pokrajinske kadije u Bosni (prva polovina 17. stoljeća)*, predstavlja funkcioniranje sudstva u Bosanskom ejaletu u prvoj polovini 17. stoljeća. *Grad janjičara – Društvena previranja i nemiri u Mostaru tokom 18. stoljeća* je naziv sljedećeg rada kojeg potpisuje Faruk Taslidža. U radu se sagledavaju političke promjene u gradu

Mostaru u 18. stoljeću, te se propituje funkcionalnost mostarske kape-tanije, legalitet i autoritet njenog komandanta. Nadalje, austrougarska epoha bosanskohercegovačke prošlosti predstavljena je kroz tri rada. Prvi članak *Baron Stjepan Jovanović, vojskovođa i državnik u Bosni i Hercegovini (1878–1882)* napisao je Amir Krpić tematizirajući barona Stjepana Jovanovića i njegovu ulogu u vojno-političkim dešavanjima u Bosni i Hercegovini u vremenu austrougarske okupacije i ustanka iz 1882. godine. Drugi rad, također, tretira istaknutu historijsku ličnost, a riječ je o Ali-begu Firdusu. Muhamed Nametak u članku pod nazivom *Pojava Ali-bega Firdusa u javnom životu Bosne i Hercegovine i prvi podaci o njegovoj djelatnosti*, predstavlja Ali-bega Firdusa kao člana jedne od najistaknutijih begovskih porodica zapadne Bosne koji je bio primjer uspješnog prilagođavanja novom sistemu. Treći rad pod naslovom *Ve-zirski grad zaslužuje jednu modernu bolnicu! – Pitanje izgradnje nove travničke bolnice 1899. i rad zavoda u prvim godinama nakon otvara-nja*, potpisuje Minela Radušić koja ovim radom, između ostalog, ima za cilj na izoliranom primjeru propitati i valorizirati odnos austrougarske vlasti prema pitanju izgradnje novih zdravstvenih zavoda u Bosni i Hercegovini. Narednih pet radova, od kojih tri potpisuju strani autori, odnose se na historiju Bosne i Hercegovine u 20. stoljeću. Badran bin Abdul Rahman Al-Honaihen je napisao rad pod naslovom *Prilog prou-čavanju saudijsko-jugoslovenskih odnosa s posebnim osvrtom na Bosnu i Hercegovinu od 1932. do 1992. godine*. Autor povezuje i analizira neko-liko ključnih događaja kroz koje oslikava specifičan odnos Kraljevine Saudijske Arabije s muslimanskim stanovništvom u Bosni i Hercegovini tokom različitih historijskih perioda i političkih sistema. Rory Yeomans u svom članku *Narodni ratnici u Božjim vinogradima: Političko katoli-čanstvo i problem militantnog klera u fašističkoj Hrvatskoj*, daje uvid u odnos između katoličanstva i ustaškog režima, te sintezu između vjere i fašističke ideologije kroz analizu “svećenika-ratnika” tokom Drugog svjetskog rata. Max Bergholz je autor članka *Šutnja u kamenu: Memo-rijalizacija nasilja među zajednicama u zemlji bratstva i jedinstva*.

Bergholz donosi dvije priče o spomenicima izgrađenim u sjeverozapadnoj Bosni nakon Drugog svjetskog rata i o radikalnim promjenama koje su na njima učinjene nakon rata 1992–1995. U radu pod nazivom *Elektrifikacija kao preduvjet općeg blagostanja naroda i zemlje. Prvi planovi elektrifikacije DFJ / FNRJ* Dženita Sarač-Rujanac, između ostalog, piše o pitanju poslijeratne obnove Jugoslavije koje je podrazumijevalo obnovu i sanaciju važnih privrednih objekata, posebno centrala za proizvodnju električne energije. Posljednji članak u ovom broju časopisa nosi naslov *Prilog istraživanju ratne škole u Bosni i Hercegovini 1992–1995*. U njemu je Melisa Forić-Plasto nastojala predstaviti sliku preobrazbe školskog sistema tokom rata u Bosni i Hercegovini 1992–1995. godine uključujući lična iskustva nastavnog kadra.

U rubrici Historijska građa predstavljen je rad pod nazivom *Izvori za historiju srednjovjekovne Bosne: Debita Notariae pro Comuni I–IV, 1449–1573 (prvi dio)* kojeg potpisuju Esad Kurtović i Almir Peco. U radu je predočena arhivska građa (72 dokumenta za vremenski period 1449–1573) iz Državnog arhiva u Dubrovniku koja se odnosi na historiju srednjovjekovne Bosne iz serije *Debita Notariae pro Comuni*.

Pored sedam prikaza knjiga koji pružaju priliku stručnoj i široj čitačkoj javnosti da se upozna s novijim naslovima domaće i strane historiografije, na samom kraju ovog broja časopisa donosimo i jedan osvrt uz nadu da će sadržaj i 53. broja *Priloga* biti dovoljan motiv za ljubitelje historiografije da dio svoga dragocjenog vremena posvete novim saznanjima iz bosanskohercegovačke prošlosti.

Glavni i odgovorni urednik, dr. Sedad Bešlija

U Sarajevu, 26.11.2024.

